

*Ковалевич Ігор Ігорович,
аспірант кафедри господарського права і процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ

У той час як ажіотаж навколо криптовалюти тільки продовжує набирати обертів, український законодавець вирішив не залишатися осторонь та вивести останню з тіні. Це й не дивно, адже обіг криптовалюти в Україні становить 1 млрд. грн. на добу про, що повідомив радник віце-прем'єр-міністра – міністра цифрової трансформації Максим Дем'янюк [1].

З прийняттям Верховною Радою України Законопроекту № 3637 від 11.06.2020 «Про віртуальні активи» (надалі – Законопроект), питання правого регулювання криптовалюти стало ще більш актуальним.

Даний Законопроект націлений на врегулювання ринку віртуальних активів і його учасників, він також доповнює раніше схвалений закон «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (надалі – Закон) та адаптує рекомендації Міжнародної групи з протидії відмиванню брудних грошей (FATF).

Водночас питання того, чи будуть положення Законопроекту дійсно ефективними залишається відкритим та потребує відповідного аналізу.

Дослідженням сутності та правового статусу криптовалют займалися ряд вчених: А. Н. Бегер, Н. П. Варфоломєєва, О. Г. Волевіз, Н. Ю. Голубєва, О. І. Зайцева, О. В. Железов, А. В. Квітка, Д. П. Купріянов, В. А. Кутирін, К. В. Нікітін, К. В. Сомік, А. В. Федоров та інші, які приділяли пильну увагу вказаному питанню.

Насамперед необхідно визначитися з поняттям та характерними ознаками такої категорії як «криптовалюта».

Криптовалюта – це цифрова (віртуальна) валюта, що не має фізичного виразу, одиницею якої є цифрові монети (наприклад, Bitcoin),

кількість і випуск яких не залежить від реальних грошей, створюваних державами, на зразок гривні.

До характерних ознак криптовалюти можна віднести: децентралізованість (відсутність централізованого емісійного центру), анонімність, доступність, захищеність, можливість виступати платіжним засобом, портативність, відсутність ознак матеріального світу, відсутність контролю транзакцій з боку банків, податкових служб або інших наглядових органів.

В силу складної правової природи криптовалюти видається неможливим віднести її до будь-якого існуючого правового режиму, зокрема: грошових коштів, валюти, валютних цінностей, електронних грошей, цінних паперів, майнових прав, грошового сурогату тощо. Найбільш оптимальною категорією до якої можна було б віднести криптовалюту є нематеріальні активи

Законопроект надає визначення поняттю «віртуальний актив» – сукупність даних в електронній формі, яка має вартість та існує в системі обігу віртуальних активів. Віртуальний актив може бути як самостійним об'єктом цивільного обороту, так і посвідчувати майнові або немайнові права, зокрема, права вимоги на інші об'єкти цивільних прав [2].

Отже, виходячи з визначення віртуальних активів можна зробити висновок, що криптовалюта також відноситься до віртуальних активів і є об'єктами цивільних прав, які підлягають захисту в установленому законом порядку. У той же час, Закон по-іншому тлумачить категорію віртуальних активів, зокрема як цифрове вираження вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або переказувати і яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей [3]. Зазначене є безпосереднім проявом неузгодженості законодавця.

Законопроект покликаний створити нормативні передумови для криптобізнесу та захистити права власників віртуальних активів. Передусім, Законопроект робить акцент на порядку реєстрації поставальників послуг у сфері віртуальних активів та порядку державного контролю за дотримання законодавства.

Слід також зазначити, що категоріальний апарат Законопроекту потребує розширення шляхом включення базових технічних понять

таких, як «блокчейн», «криптовалютна біржа». Окрім цього в Законопроекті також необхідно визначити нові види підприємницької діяльності, пов'язані із забезпеченням функціонування системи блокчейн, а саме майнінг та стейкінг.

Зі змісту положень Законопроекту також слідує, що він покликаний створити правові передумови для оподаткування операцій з віртуальними активами, однак відповідних змін до податкового кодексу не запропоновано. Тож питання оподаткування криптовалюти також залишається відкритим.

У контексті оподаткування операцій з криптовалютою, можна запропонувати, щоб до них застосовувалися стандартні правила сплати податків на доходи фізичної особи чи прибуток юридичної особи, як це зроблено у Великобританії [4]. При цьому оподатковуватися повинен дохід від продажу криптовалюти, а не вся сума коштів, отриманих у результаті продажу тобто позитивна різниця між сумою придбання криптовалюти та сумою його продажу

Тож, нормативна база у сфері криптовалюти – лише вектор законодавчих тенденцій, які потребують доопрацювання. Більше того, проект Закону України «Про віртуальні активи» повинен бути суттєво доопрацьований з огляду на вищезазначені недоліки.

Література:

1. Електронний ресурс видання «Інтерфакс-Україна». URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/765864.html>
2. Про віртуальні активи: Законопроект № 3637 від 11.06.2020 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69110
3. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України № 361-IX від 06.12.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>
4. Podtserkovnyi O., Reznik N., Zghama A., Tsurkanu S., Kovalevych I. (2021) Problems of Cryptocurrency Transactions: Foreign Experience and Development Prospects in Ukraine. In: Alareeni B., Hamdan A., Elgedawy I. (eds) The Importance of New Technologies and Entrepreneurship in Business Development: In The Context of Economic Diversity in Developing Countries. ICBT 2020. Lecture Notes in Networks and Systems, vol 194. Springer, Cham. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-030-69221-6_65